

DON LJUBO BAČIĆ VELOLUČKI ŽUPNIK (1884.–1935.)

Franko MIROŠEVIĆ, Zagreb

U ovom prilogu autor opisuje djelatnost don Ljube Bačića u Veloj Luci od 1908. do 1932. godine. U svezi s tim osvrće se na njegovu ulogu u rješavanju teškoga socijalnog položaja velolučkih težaka te njegovu borbu protiv talijanske okupatorske vlasti i vlasti centralističke i monarhističke Jugoslavije. Uz navedeno opisuje se njegov dušobrižnički rad i na kraju daju zaključne misli.

1. Osnovni biografski podaci

Dr. Ivan Ljubomir Bačić rođen je u Veloj Luci 13. veljače 1884. od oca Nikole i majke Jelene rođene Bruk. Potječe iz ugledne i vrijedne velolučke težačke obitelji. Nakon završene osnovne i srednje škole i studija teologije postao je svećenikom 1908. godine. Prvu svetu misu služio je u Veloj Luci iste godine. Od tada pa do 1919. u Veloj Luci obavljao je službu kapelana. Godine 1914. doktorirao je na Bečkom sveučilištu, postigavši stupanj doktora teologije.¹

Godine 1919. imenovan je za privremenog upravitelja župe Vela Luka, zamijenivši na tom mjestu don Ivu Čučukovića. Za talijanske okupacije nakratko je uhićen.² Godine 1921., kad je otok Korčula ušao u sastav Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina SHS), imenovan je članom općinskog vijeća. U veljači 1922. godine ustoličen je za župnika.³ Godine 1929. papa ga je imenovao za svoga tajnog savjetnika a 1930. imenovan je za kanonika Dubrovačke biskupije.⁴

¹ Arhiv obitelji Ambroza Bačića u Veloj Luci (A,AB).

² *Kronika župe Vela Luka*. Kronika nema obilježene stranice, zato ćemo u tekstu označavati za koju se godinu podatak odnosi. Don Ivo Čučuković bio je kratko vrijeme župnik u Veloj Luci, svega godinu dana. Za upravitelja župe imenovan je nakon smrti don Ante Bačića. Nakon Vele Luke don Ivo Čučuković bio je imenovan kapelanom u Trsteniku na poluotoku Pelješcu.

³ U svezi s imenovanjem u Kronici se navodi da »civilnog predstavnika nije bilo jer je novi župnik bio položio zakletvu već prije kod poglavarstva na Korčuli«, dakle 1919. godine.

⁴ *Kronika*, 1930. godine. Ustoličenje za kanonika obavljeno je u stolnoj crkvi u Dubrovniku. Ustoličio ga je u čast kanonika biskup Carević. Vrijedno je istaknuti da je istog dana za kanonika ustoličen još jedan Velolučanin, don Frano Vučetić.

Biskupski ordinarijat piše 4. kolovoza 1930. dopis Ministarstvu pravde u kojem ga obavještava da je dr. Ivo Ljubo Bačić imenovan kanonikom stolnog kaptola Dubrovnik. Kralj Aleksandar ga je ukazom od 12. listopada 1930. postavio za kanonika stolnog kaptola Dubrovnik.

Velu Luku napustio je 4. kolovoza 1932. godine nakon 24-godišnje svećeničke djelatnosti i 13-godišnjeg župnikovanja. Iz Vele Luke otišao je u Ston, gdje je imenovan župnikom-dekanom⁵. Preminuo je 2. listopada 1935. u Zagrebu u pedesetprvoj godini života. Pokopan je u Veloj Luci 5. listopada 1935. godine.⁶

2. Briga za socijalni i gospodarski položaj župljana

Don Ljubo Bačić nije bio u zahvalno vrijeme župnik u Veloj Luci. Doba njegova župnikovanja obilježeno je siromaštvom i bijedom u kojoj je velik broj stanovnika živio na rubu gladi. To je doba velike krize osnovnog proizvoda stanovnika Vele Luke, vinove loze, koju je zahvatila i uništila filoksera.⁷ Uz to, nerodice, suša i tuča uništavale su iz godine u godinu i ono malo plodova loze što je ostalo kao i plodove ostalih kultura (masline, smokava, bajama i drugo). Uz te nevolje ni ribolov nije bio bogat, bolje reći bio je mršav. Posebno su bile teške 1920., 1921. i 1922. godina. Kad su u kasnijim godinama, nakon obnove vinograda, prinosi bili izdašniji i obilniji, težaka je mučila niska cijena vina, dok su cijene ostalih proizvoda koje on nije proizvodio (odjeća, obuća, tekstil, pšenica i meso) bile visoke.

Don Ljubo Bačić u *Kronici župe Vela Luka* (u daljnjem tekstu *Kronika*) pomno prati prilike u kojima se nalaze njegovi župljani. Za 1920. navodi da je stanje pučanstva slabo i da nevolje ima dosta. Godina 1922. bila je posebno teška, možda najteža. Više od polovice velolučkih domaćinstava nije imalo odakle nabaviti kruha.⁸ Velolučani su te godine gladovali. Uz te nevolje mnogi su oboljeli od španjolske gripe.

⁵ O njegovu odlasku iz Vele Luke nema detaljnijih autentičnih podataka. U Arhivu obitelji Bačić nalazi se pismo biskupa Carevića u kojem se navodi da ga namjerava imenovati župnikom-dekanom u Stonu. Ujedno se navodi da o tome ne govori mještanima, već da kaže kako ide u Dubrovnik na mjesto kanonika. Pismo je pisano 26. svibnja 1932. Očito je da je don Ljubo otišao iz Vele Luke zato što je bio uvrijeđen ponašanjem nekih mješтана jugonacionalista koji su ga optuživali kao antidržavnog neprijatelja (vidi bilješku 26).

U *Kronici* se u svezi s njegovim odlaskom navodi: »Nije bilo prisutnog koji nije zaplakao gubeći svog revnog pastira i prijatelja. Djevojačko društvo Kćeri Marijine, koje je on vodio k stazi kršćanskog savršenstva, obasuše ga cvijećem. Uz gromke poklike »Dragi Isuse i Marijo naplatili Vam u zdravlju i zadovoljstvu za Vaš trud oko našeg duhovnog odgoja.«

⁶ Don Ljubo Bačić preminuo je 2. listopada 1935. u Zagrebu. Njegovo mrtvo tijelo preneseno je u Velu Luku i izloženo u crkvi matici. Priređen mu je veličanstven sprovod 5. listopada 1935. uz sudjelovanje biskupa Josipa Carevića, predstavnika Stona i cjelokupnog naroda, mjesnih vlasti, društava i organizacija. U ime svećentva od pokojnika se u crkvi matici oprostio don Jozo Geričić, velolučki kateheta, a na groblju u ime dubrovačkog kaptola i društva »Hum« don Frano Vučetić.

O njegovu sprovodu *Kronika* piše i sljedeće: »Smrtni ostaci dostojno bijahu ispraćeni do vječnog počivališta uz iskreni plač njegovih drugova, prijatelja, naroda i znanaca.«

⁷ Filoksera je velolučke vinograde zahvatila u doba Prvog svjetskog rata a njene pogubne posljedice nastale su odmah poslije rata.

⁸ Povijesni arhiv Dubrovnik (PAD), Fond velikog župana Dubrovačke oblasti (FVŽDO), broj 11983 iz 1924. godine. Veliki župan Dubrovačke oblasti piše Ministarstvu unutrašnjih poslova da su općina Blato i Vela Luka, zbog nerodice, filoksere i elementarnih nepogoda, došle u takav gospodarski položaj da ljudi trpe od gladi te da je stanovništvo dovedeno na prosjački štap. U svezi s tim navodi se: »Obilazeći ove dvije općine sa svih strana su mi dolazili vapaji i molbe žurne pomoći.«

Uviđajući teške gospodarske prilike u Veloj Luci Župni ured, na čelu s don Ljubom Bačićem, pokreće akciju pomoći školskoj djeci, koju organizira kateheta don Frano Vučetić. Godine 1921. u Veloj Luci ustanovljena je Mjesna državna zaštita djece i mladeži. Za njezina predsjednika imenovan je don Ljubo Bačić. Njegov izbor na tu dužnost potvrdila je Okružna državna zaštita djece i mladeži u gradu Korčuli. U obavijesti u svezi s tim navodi se: »Ova državna zaštita odobrava vaš izbor za predsjednika Mjesne državne zaštite djece i mladeži u Veloj Luci te vas ovim postavlja na dužnost s uvjerenjem da ćete sve svoje sile i sposobnosti uložiti u korist bijedne siročadi, držeći se pritom uputa i odnosnog pravilnika i naredaba koje ćete primati.«⁹

Godine 1927. don Ljubo Bačić uputio je Ministarstvu socijalne politike Kraljevine SHS zahtjev za materijalnu pomoć stanovništvu Vele Luke. U njemu se ističe da općina i župa Vela Luka »(...) od svršetka rata pati tešku nevolju, udarana vremenskim nepogodama, osiromašena filokserom, na malom prostoru ne može da hrani svoje stanovnike. Oni su tražili pomoć, ali je nigdje ne nađoše. Ne osta im drugo već da se sele. Od svršetka rata do danas iselilo se preko 1000 stanovnika u strani svijet. Najveća je navala bila 1925. godine, kada se odjednom iselilo u brazilske fazende preko 400 mještana sa ženama i djecom. Godine 1925. i 1926. bilo je zorno prikazano njihovo bijedno stanje i kod tog Visokog ministarstva a osobito dugim i iscrpnim referatom činovnika Iseljeničkog komesarijata u Zagrebu početkom 1926. godine.«¹⁰

Don Ljubo Bačić od navedenog ministarstva traži posebnu pomoć za stradale Velolučane i njihove obitelji koji su doživjeli brodolom parobroda Princeza Mafalda 1927. godine. Iz dostupne dokumentacije nije vidljivo je li vlada pružila pomoć. Ovu je akciju don Ljubo poduzeo u suradnji s o. Petrom Vašićem. Iz pisma koje je iz Beograda 19. prosinca 1928. uputio don Ljubi vidljivo je da je izvjesnu pomoć o. Petar Vlašić uspio ishoditi za Velolučane nastradale na parobrodu Princeza Mafalda. O. Petar Vlašić piše don Ljubi: »Bio sam Ti odgovorio davno već na ono pismo u kom moliš pripomoć za one u Americi. Treba da napišeš formalnu molbu i potpisom tvojim i za njih (sva njihova imena) pak je adresiraj na Ministarstvo socijalne politike – Iseljenički odsjek. Upravi je preko mene pa ću im je ja lično odnijeti ministru i umetnuti onaj tvoj broj na samog ministra.«¹¹

Gospodarsku krizu osjećala je i Crkva u Veloj Luci jer je živjela od prinosa težaka, što u obliku darova što od prihoda sa svojih posjeda od kojih je primala tzv. koloniju. Župa Vela Luka imala je oko 1148 gonjaja zemlje. Od toga 504 gonjaja bilo je pod vinovom lozom. Crkva je uobičajeno od prodaje vina primala na godinu 7000 dinara. Usto je imala oko 700 stabala maslina. Prihodi od maslina iznosili su godišnje oko 940 dinara.¹²

U teškim gospodarskim prilikama, potaknut promidžbom Zemljoradničke stranke, težak odbija od 1921. godine davati vlasnicima zemlje obvezne godišnje prinose. Težaci traže provođenje agrarne reforme i podjelu zemlje onima koji je obrađuju.

⁹ A AB Vela Luka, obavijest don Ljubi Bačiću o imenovanju za predsjednika Mjesne državne zaštite djece.

¹⁰ Isto, kopija pisma don Ljube Bačića upućena Ministarstvu socijalne politike.

¹¹ Isto.

¹² *Kronika*, razdoblje za 1927. godinu.

Uočavajući posljedice takvog odnosa, don Ljubo je u *Kronici* zapisao: »Čudnovato kako se ovaj narod pokvario, skoro svaku savjest izgubio. Izgleda da je pobožan a eto bez ikakvog grizodušja odbija davati prihod i uskraćuje Crkvi ono što je dužan da da.«¹³ Don Ljubo, kao legitimist, nije odobravao nasilne metode u odnosima među ljudima pa se zato nije slagao s postupcima Zemljoradničke stranke i težaka. Inače nije bio protiv agrarne reforme, samo je tražio za oduzetu zemlju pravednu naknadu.

Ocjenjujući gospodarsko stanje u Veloj Luci godine 1927. don Ljubo u *Kronici* konstatira da su niski prinosi vina uvelike umanjili prihode Crkve te navodi da se »(...) potrošila prištednja postignuta dosad«.¹⁴ Pritom ocjenjuje da je u posljednjih osam godina prištedeno 30 298 dinara. Ocjenjuje da »(...) ovakvo stanje može potrajati još četiri godine a ako država zatraži zemljarinu, još samo jednu godinu a onda će se Crkva morati zaduživati«.¹⁵

3. Odnos prema političkim prilikama svog vremena

Don Ljubo Bačić vrlo je malo podataka ostavio o svojoj političkoj opredijeljenosti. Do nekih spoznaja možemo doći samo posredno, usporedbama i čitanjem njegovih tekstova, kako se kaže »među redcima«. Ono što je neosporno jest da je bio domoljub. Svoj odnos prema Talijanima izrazio je u *Kronici*, iz koje je vidljivo da je osuđivao talijansku okupaciju, da je Talijane nazivao okupatorima i da je suosjećao s patnjama Velolučana. U svibnju 1920., nakon tučnjave talijanskih vojnika sa skupinom Velolučana, Talijani su pretraživali njegov stan. U srpnju iste godine bio je uhićen i otpremljen u Zadar do guvernera Milla. Guverner ga je ukorio zato što je »(...) nagovarao narod da ne primi aprovizaciju«.¹⁶ Nakon ispitivanja u Zadru pušten je na slobodu.

Kao i ostali Velolučani, don Ljubo Bačić s oduševljenjem je dočekao kraj talijanske okupacije, pozdravivši pripojenje otoka Kraljevini SHS. Sredinom ožujka, prije odlaska Talijana, sudjelovao je u preuzimanju osmatračnice na brdu Hum od talijanskih vlasti.¹⁷ Talijani su napustili Velu Luku 18. travnja 1921. Vlast nove države imenovala ga je članom općinskog vijeća. Prema novoj vlasti don Ljubo se odnosio lojalno. Prihvaća suradnju s njom. Međutim, ta suradnja nije dugo trajala, jer se ubrzo sukobio s općinskim upraviteljem Petrom Farčićem.¹⁸

Odnosi s Petrom Farčićem poremetili su se nakon mise zadušnice za kralja Petra I., održane neposredno nakon njegove smrti 16. kolovoza 1921. Nakon mise Petar Farčić je ispred crkve na plokati održao govor u kojem je napao Katoličku Crkvu i rimskog papu. Govor je don Ljubo ocijenio provokativnim i uvredljivim za katoličku vjeru i njezino svećenstvo.

¹³ Isto, razdoblje za 1921. godinu.

¹⁴ Isto, razdoblje za 1927. godinu.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Isto, razdoblje za 1920. godinu.

¹⁷ Isto, razdoblje za 1921. godinu.

¹⁸ Isto. Petar Farčić, rodом iz Vele Luke. U vrijeme Prvog svjetskog rata postao je veliki simpatizer Srbije i nastije Karađorđevića. Beogradska vlast imenovala ga je upraviteljem općine nakon odlaska Talijana iz Vele Luke.

Nakon govora don Ljubo je, kao upravitelj župe, brzojavno prosvjedovao kod Kotarskog poglavarstva u Korčuli a podnio je i neopozivu ostavku na časti općinskog vijećnika.¹⁹ Od tada pa nadalje odnosi don Ljube prema općinskom upravitelju sve su se više pogoršavali, pogotovo zato jer ga je općinski upravitelj Farčić danomice izazivao, posredno, raznim uvredljivim i provokativnim izjavama i postupcima. U više navrata pred mještanima ga je vrijeđao i psovao, nazivajući ga »talijanskim popom«, prijeteci mu smjenom s položaja župnika. Farčić je, prema zapisima don Ljube Bačića, javno obezvređivao katoličke crkvene obrede i vjeru u cjelini.

Uz navedeno, općinski je upravitelj koristio svaku slabost Crkve i don Ljube da kod mještana poljulja njegov ugled. Znajući da Crkva nema dovoljno sredstava za vlastito održavanje, on joj namjerno upućuje zahtjeve tražeći od nje da proda crkveno zlato, a sredstva dade općini u zajam za izgradnju građanske škole i popravak groblja. Traži kupnju zvona, iako zna da Crkva za tu kupnju nema novaca. Kad je Crkveni odbor odbio te zahtjeve, općinski upravitelj optužuje don Ljubu i crkvinare da su krivi što se u Veloj Luci ne gradi zgrada građanske škole i ne popravljaju groblje. Optužba je bila još i veća jer je preko svojih doušnika općinski upravitelj širio glasine po mjestu da je »(...) don Ljubo kriv što oni, u velikoj bijedi, ne mogu radeći na tim gradnjama zaraditi nadnice da se prehrane«.²⁰ Zanimljiva je bila i Farčićeva konstatacija kojom aludira da don Ljubi nedostaje »otačbinske dužnosti za napredak i pomoć svog rodnog varoša«,²¹ dakle optužuje ga da svojim postupcima onemogućava napredak mjesta i spas od gladi.

Napad na Crkvu i don Ljubu bio je u tijesnoj vezi s teškim socijalnim položajem stanovnika Vele Luke. Ne znajući kako taj položaj riješiti i ne radeći ništa da ga riješi, postojeća vlast svoju odgovornost želi prebaciti na druge, na Crkvu i njezina čelnog čovjeka. Rečeno drugim riječima: Narode, Crkva i don Ljubo ne žele ti pomoći pa ti, kad ti ustreba pomoć, potraži od njih, a ne od općine. Ne treba zaboraviti da je ovo doba snažnog uspona zemljoradničkog pokreta i zahtjeva težaka za agrarnom reformom pa je Crkva kao zemljoposjednik bila na udaru tog pokreta.

Općinski upravitelj nije mirovao. Gledao je na svaki način narušiti ugled don Ljube u narodu. Don Ljubo se nije predavao, javno se suprotstavljao Farčićevim postupcima, pogotovo kad je vrijeđao Katoličku Crkvu, papu i kad se diktatorski odnosio prema narodu. Osuđivao je njegovo »tiransko ponašanje prema narodu« i njegovo »nepodnošljivo i pretjerano strančarstvo«.²² Smatrao ga je »prkosnim čovjekom koji ne popušta, koji je osvetljiv i koji ne bira sredstva da ostvari svoj cilj«.

¹⁹ Farčića je nadležna vlast bila opomenula, ali je ostao na funkciji upravitelja općine. Don Ljubo Bačić bio je zamoljen da povuče ostavku, što on nije prihvatio.

²⁰ Općina je od Crkve tražila pomoć u iznosu od 50 000 dinara, a zauzvrat Crkvi je nudila svoje nekretnine (zemlju i zgrade), uz povratak i amortizaciju za 10 godina. U odgovoru općini Župa odgovara da ona zna kako Crkva novaca nema pa da je bespredmetno tražiti. Crkveno zlato nije se htjelo prodati jer je to Crkvi poklonjeno kao zavjet.

²¹ Arhiv župe Vela Luka, fascikl za 1923.

²² *Kronika*, razdoblje za 1923.

A AB, Dnevnik don Ljube Bačića.

Znajući karakter općinskog upravitelja, don Ljubo traži od biskupa da utječe na vlast da ga smijeni s položaja. Ako to nije moguće, don Ljubo traži svoj premještaj iz Vele Luke. Otpor don Ljube Bačića načinu upravljanja u općini i omalovažavanju katoličke vjere od mnogih predstavnika vlasti i režimlija uopće, vrijedan je naše pozornosti. Najviše zato što se 1921., 1922. i 1923. toj vlasti nitko ozbiljno ne suprotstavlja. U Veloj Luci tada još uvijek vladaju suvereno režimlije kojima je na čelu Petar Farčić. Hrvatska republikanska seljačka stranka tek stasa u 1924. godini. Zato je otpor don Ljube Bačića radikalskom teroru općinskog upravitelja bio ujedno i otpor postojećem režimu.

Godine 1924. mjesna organizacija Hrvatske republikanske seljačke stranke naglo jača i sve snažnije potiskuje utjecaj projugoslavenske Zemljoradničke stranke. Na stalne prosvjede mještana protiv općinskog upravitelja Farčića, godine 1924. reagira župan Dubrovačke oblasti, koji svojom odlukom smjenjuje Farčića.²³

Velolučki su radikali smatrali da je sve akcije protiv Farčića vodio i usklađivao don Ljubo. Išli su tako daleko da su tvrdili kako je don Ljubo organizirao manifestacije prilikom njegove smjene. U dopisu biskupu don Ljubo je osudio vrijeđanje Farčića u tim manifestacijama, koje su se na kraju pretvorile u antirežimske prosvjede. Beogradske novine »Reč« i »Samouprava«, potaknuti dopisom domaćih radikala, o don Ljubi Bačiću u povodu velolučkih prosvjeda pišu: »Ali celo mesto je ubeđeno da je spiritus movens svega ovog zla i svih nereda ovde don Ljubo Bačić, paroh velolučki, najbesomučniji srbožder u ovom mestu. Od njegove siloće već nekoliko godina narod u Veloj Luci strada. Zacelo rđavijeg svećenika nema na daleko i na široko. Njegov brat Kuzma potpredsednik je mesnih Radićevaca i boljševika i vodi glavnu rječ među njima i to sve onako kako to njegov brat hoće i nalaže.«²⁴

Ne bi se moglo reći da je don Ljubo Bačić imao toliki utjecaj u Farčićevoj smjeni kao i u organizaciji manifestacija a još manje da je utjecao na mjesnu organizaciju Hrvatske republikanske seljačke stranke. Velika je njegova zasluga što se prvi suprotstavio Farčiću i što je narod tim njegovim stavom bio ohrabren pa je jačanjem Radićeve stranke postupno dolazilo i do organiziranog otpora postojećem režimu.

Što se tiče odnosa don Ljube Bačića prema Hrvatskoj republikanskoj seljačkoj stranci, u njegovoj pismenoj ostavštini nema podataka. U *Kronici* čak ni jedne riječi nije zabilježio o dolasku Stjepana Radića u Velu Luku i o velikom zboru što ga je krajem lipnja 1926. održao u Veloj Luci. Inače je bilježio mnogo beznačajnije događaje. Pouzdano se može reći da nije pripadao Radićevoj stranci i da nije utjecao na politiku te stranke u Veloj Luci.²⁵

²³ Zahtjeve za Farčićevo smjenom upućivala je Mjesna organizacija Hrvatske republikanske seljačke stranke jer je smatrala da Farčić kao radikal nema pristalice u mjestu i da je narodu od države nametnut. Nametnute općinske upravitelje narod je zvao komesarima. Prvi izbori za općinska vijeća u Dalmaciji održani su u Kraljevini SHS, tek 1926. godine. Umjesto Farčića bio je 1924. godine postavljen za općinskog upravitelja član Zemljoradničke stranke Hinko Šeparović.

²⁴ »Samouprava«, Beograd, broj 258 od 14. studenoga 1924. i »Reč«, Beograd, broj 198 od 28. studenoga 1924.

²⁵ Brat don Ljube Bačića, Kuzma Bačić bio je dugogodišnji potpredsjednik Mjesne organizacije HRSS. Kuzma Bačić nije ostavio nikakve podatke o svojoj suradnji s bratom Ljubom, a kako smo naveli, don Ljubo također se nije pismeno nigdje odredio prema HRSS. Don Ljubo nije bio pristaša HRSS, već Hrvatske pučke stranke,

Odnosi don Ljube Bačića i općine nakon Farčićeve smjene bili su skladni, pa i u doba diktature. Nakon Farčićeve smjene don Ljubo surađuje s društvom Jugoslavenski sokol u Veloj Luci. U jednom dopisu mjesna organizacija Jugoslavenskog sokola zahvaljuje mu na »plemenitom rodoljubnom susretu kojeg nam pokazaste danom 23. X. i 30. X. 1927. Mi Vam se srdačno zahvaljujemo želeći da Vam Providnost naplati u obilatoj mjeri«²⁶ Međutim, nisu svi članovi Jugoslavenskog sokola imali takvo mišljenje o don Ljubi. Jedna se njihova ekstremna skupina, na čelu s upraviteljem mjesne pošte, režimski, projugoslavenski a i pravoslavno orijentirana, suprotstavljala da don Ljubo blagoslovi sokolski barjak koji je kralj Aleksandar darovao mjesnoj organizaciji Jugoslavenskog sokola 1926. godine. Usprkos protivljenju, don Ljubo je ipak blagoslovio barjak.²⁷ U suradnji s Jugoslavenskim sokolom don Ljubo je 4. veljače 1928. sudjelovao u proslavi spomendana krštenja princa Tomislava, koja je bila povezana s obilježavanjem Strossmayerova dana.

Godine 1929., neposredno nakon uspostave diktature, ponovno je netko iz Vele Luke počeo rovariti protiv don Ljube. Komanda II. armijske oblasti u Splitu uputila je biskupskom ordinarijatu u Dubrovnik tužbu protiv don Ljube Bačića. U njoj se don Ljubu optužuje da stoji na čelu propagande protiv Jugoslavenskoga sokolskog društva, tražeći da se on i don Jozo Geričić (mjesni kateheta) premjeste u neko drugo mjesto jer rade »intenzivno za separatističke ideje i na rasulu države«.²⁸ U povodu tog dopisa Biskupski ordinarijat traži od don Ljube da u najkraćem roku odgovori na tu tužbi i da se od nje argumentima opravda. U odgovoru što ga je don Ljubo uputio Biskupskom ordinarijatu ističe kako na tužbu ne može odgovoriti jer kad bi se pravdao bio bi to znak da je i sam bio u čemu kriv zašto ga se tuži. U pismu biskupu don Ljubo tvrdi da je tužba od početka do kraja neistinita, što izjavljuje pod zakletvom, pozivajući se na svoju svećeničku čast. Smatrao je da je tužbom »oklevetan i ocrnjen i do dna duše uvrijeđen«. Molio je Ministarstvo vojske i mornarice i komandanta II. armijske oblasti da mu omoguće podizanje tužbe protiv onih koji su mu »(...) ovakvo zlo nanijeli«.²⁹ Don Ljubo se složio da ga premjeste iz Vele Luke ako se dokaže da je u bilo čemu kriv.

Nudio je biskupu da ga se najstrože kazni ako mu se krivnja dokaže, odričući se svake amnestije, složivši se da ga se sudi za učinjeni čin kao da je učinjen nakon 6. siječnja 1929., dakle u doba diktature, od kada su kazne bile mnogo strože nego prije. Nije želio odustati od tužbe ističući: »Ovakvo ocrnjen, oklevetan i uvrijeđen u svojim najsvetijim častima neću mirovati, već ću tražiti sva moguća sredstva da se istina otkrije i da dokažem kakav sam bio, kakav sam sada i što radim.«³⁰ Tražio je da se zakonu i pravdi izruče oni koji ovakvim »načinom kleveću nevine ljude i zavode vlasti u bludnju, pa time baš ono stvaraju što se meni insinuiraju«.

na čijoj se listi kandidirao na parlamentarnim izborima 1927. Na tim je izborima Hrvatska pučka stranka u južnoj Dalmaciji dobila 502 glasa ili 4% glasova. U Veloj Luci don Ljubo je dobio svega 45 glasova ili 5,9%.

²⁶ A AB, pismo Sokolskog društva Vela Luka don Lj. Bačiću.

²⁷ *Kronika*, razdoblje 1926.

²⁸ A AB, uvid u dopis Biskupskog ordinarijata don Ljubi Bačiću.

²⁹ *Isto*.

³⁰ *Isto*.

Don Ljubi Bačiću, po svemu sudeći, nije udovoljeno da podigne tužbu protiv krivca koji ga je oklevetao. U njegovoj pismenoj ostavštini nema o tome podataka. Zanimljivo je da je ovaj slučaj u *Kronici* prešutio.

Na tužbu II. armijske oblasti u obranu don Ljube Bačića ustalo je Općinsko upraviteljstvo Vele Luke, koje je izdalo priopćenje u kojem se navodi da je za boravka u Veloj Luci don Ljubo Bačić bio »(...) vrijedan, zauzetan i uzoran svećenik«, koji je »vazda radio na vjerskom i moralnom stanovištu. Kao župnik, a i ranije, nije radio protiv narodnog i državnog jedinstva, niti je podržavao separatističke ideje.«³¹ Treba napomenuti da je tu ocjenu don Ljubi dalo Općinsko upraviteljstvo postavljeno od šestosiječanjskog režima u kojem su bili isključivo ljudi odani kralju i monarhiji i po političkim uvjerenjima centralisti i unitaristi.

Navedeni događaj duboko se usjekao u psihu don Ljube Bačića. Vjerojatno je bitno utjecao i na njegov odlazak iz Vele Luke. Može se pretpostaviti da je uvođenjem diktature i raspuštanjem zakonito izabranoga općinskog vijeća i općinskog poglavarstva te ponovnim jačanjem centralističkih i projugoslavenskih snaga u mjestu došlo vrijeme osвете. Vjerojatno su snage oko Petra Farčića počele ponovno rovariti protiv župnika kao i prije. Don Ljubi je vjerojatno bilo dosta objeda i nedokazanih, lažnih optužaba.

U vrijeme napada na don Ljubu Bačića, on napreduje u crkvenoj hijerarhiji. Kako smo već spomenuli, ubrzo je bio imenovan kanonikom a resio ga je i naslov tajnog savjetnika Svetog Oca.

4. Dušobrižnička djelatnost

Najvažnije područje djelatnosti don Ljube Bačića bio je njegov dušobrižnički rad. I njegova ne baš bogata pismena ostavština pokazuje nam koliko je brigu poklanjao obrani katoličkog nauka, čistoći vjere, Evanđelja, tumačenju i širenju riječi Božje.

a) Opći pogledi na moral

Don Ljubo Bačić živio je u vremenu snažnog prodora liberalnih ideja, slobodnijeg ponašanja i slobodnijeg nazora na svijet i život, koji su se u ono vrijeme njemu, tradicionalnih i pokatkad krutih nazora, činili nemoralni i bogohulni. Budno je pazio dolaze li vjernici redovito u crkvu na svetu misu, pristupaju li ispovijedi i primaju li svetu pričest, ponašaju li se čedno u crkvi, na ulici, na plesu i na drugim zabavama. Već 1919. godine on zamjera talijanskoj komandi što je mimo običaja dopustila plesove u nedjelje došašća. U *Kronici* je u svezi s tim zapisao: »Uzaludno je bilo opominjanje s oltara a prosvjed starijih mještana kod općinske uprave nije pomogao.«³² Bio je nezadovoljan ponašanjem mladeži, ističući da kod mladih moral stalno pada. Smatrao je da organizacija Jugoslavenskog sokola »slabi vjeru«. Smetalo ga je što njegovi župljani nisu redovito posjećivali crkvu i što su zanemarivali svoje vjerske dužnosti. Za poklade 1926. godine piše da su bile osobito ve-

³¹ *Isto.*

³² *Kronika*, razdoblje za 1919. godinu.

sele i »dapače raspuštene«. Prigovarao je s oltara što se iz godine u godinu povećava broj djece rođene izvan braka. O tome je vodio brižnu evidenciju. Stalno je upozoravao na nedoličan način ponašanja na plesovima; govorio je da su »skoro gadni«. Mladež i stariji, kaže don Ljubo, »(...) razulareno se ponašaju, nemaju nadzora, a nitko ih ne sprečava u takvu ponašanju«. ³³ Pisao je općinskoj upravi da »(...) poradi na tome da se ispravi to zlo«. ³⁴ Radio je godišnje programe duhovne djelatnosti i pratio njihovu provedbu. Pratio je prilike u svakoj obitelji i bilježio opaske. O tome je izradio svoj osobni metodološki sustav.

b) Briga za održavanje korizmenih propovijedi

Brigom za održavanje redovitih korizmenih propovijedi don Ljubo je želio djelovati na vjerski odgoj svojih župljana. Za korizmene propovijedi 1922. konstatira da ih je vodio propovjednik otac Domić, dominikanac, da je posjet bilo zadovoljavajući i da je, po običaju Velikog tjedna, velik broj župljana primio svetu pričest. Slična je ocjena i za korizmene propovijedi 1923. godine, s opaskom da su ih vodili naizmjenice franjevci s Badije te otac Jančić i Bandera. Procjenjuje da je broj vjernika bio manji, a razlog vidi u tome što je bilo mnogo odsutnih iz mjesta (u vojsci i na radu).

Don Ljubo izražava zadovoljstvo korizmenim propovijedima 1924. za koje navodi da su bile dobre te da je »(...) duhovni plod bio obilan«, ³⁵ i to zato jer su brojni mještani »uzeli uskrsno proštenje, osobito muški kao ni jedne godine iza rata«.

Međutim, primjećuje da je »(...) ženskih bilo manje jer ih je mnogo vani u službi a i nestašica je odijela«. ³⁶ Slična je ocjena i za 1925. godinu. Zadovoljan je što je propovjednik otac Hijacint Belić, dominikanac između nedjelje muke i cvjetne nedjelje održavao duhovne vježbe i što su se propovijedi održavale svaku večer, te što se svako jutro na misi održavala pouka o ispovijedi.

Uz fratre na Badiji 1927. godine korizmene propovijedi održavao je mjesni kateheta don Jozo Geričić. Njegove propovijedi don Ljubo ocjenjuje vrlo pozitivno, navodeći da su se »(...) narodu svidjele iako su bili naučeni slušati vanjskog propovjednika«. ³⁷ Godine 1929. nisu organizirane korizmene propovijedi jer se nije mogao osigurati propovjednik. Za blagdane i u neke radne dane propovjedao je don Joze Geričić. Korizmene propovijedi 1931. godine obavljao je franjevac Vladimir Brusić iz samostana u Krapnju. Za njegove propovijedi u *Kronici* piše: »Propovijedi su mu lijepe, a osobito začinjene i prožete primjerima iz Sv. pisma, odaziv naroda bio je dobar.« ³⁸

³³ Isto, razdoblje za 1925. godinu.

³⁴ Isto.

³⁵ Isto, razdoblje za 1924. godinu.

³⁶ Isto.

Don Ljubo nije bio zadovoljan odlaskom iz mjesta na rad u druge krajeve i gradove. O tome u *Kronici* piše: »Ide ih mnogo a ne znam je li svaki od potrebe. Neki muški a osobito ženske, pošle su kako im se domaći izrazuju da steknu za obući se. Sumnjam da će to još gore djelovati na rasklimani moral mjesta.«

³⁷ *Kronika* razdoblje za 1927. godinu.

³⁸ Isto.

U listopadu 1928. godine održane su u Veloj Luci misije. Predavanja su održavali otac Dane Zec i Stjepan Rađa, oba franjevca. Bile su to prve misije u Veloj Luci nakon mnogo godina.

c) Svete pričesti i ispovijedi

Brigom o urednom vjerskom životu svojih župljana don Ljubo Bačić vodio je urednu evidenciju o njihovom pristupu ispovijedima i svetoj pričesti. U *Kronici* se nalaze iscrpni statistički podaci, posebno o pričestima na glavnom oltaru i pobočnim oltarima. Evidencija je posebno iskazivana u korizmi a posebno u ostalim dijelovima godine. Podaci pokazuju da se godišnje ispovijedalo i pričešćivalo od 20.000 do 24.000 mještana.³⁹

Za vrijeme korizme i Uskrsa ispovjedilo se i pričešćilo od 5000 do 6000 mještana. Na navedene rezultate don Ljubo nije upisivao primjedbe, reklo bi se da je tim rezultatima bio zadovoljan. U podacima za 1930. godinu kaže da »(...) pohađanje crkve počinje biti bolje« te da je opaženo kako je »čistoća u kućama sve viša« (bolja op. autora). Premda je zadovoljan posjetom, posebno ga veseli što jr u 1931. godini velik broj »muškaraca u velikoj sedmici pristupio svetim sakramentima«.⁴⁰

d) Biskupske vizitacije

Don Ljubo Bačić, za vrijeme dok je obavljao funkciju župnika, uspostavio je vrlo tijesne odnose s višim organima crkvene vlasti u Biskupiji (dubrovačkoj), ponajprije s biskupom, biskupskim pomoćnikom i korčulanskim dekanom. Posjeti crkvenih velikodostojanstvenika uredno su evidentirani. Evidencije pokazuju da su ti posjeti bili vrlo česti. Prilikom vizitacije biskupi su redovito obavljali i obred potvrde – krizme.

Evidencija bilježi da je biskup Josip Marčelić Velu Luku posjetio u rujnu 1920. godine i tom prilikom krizmao 30 djece. Tri godine kasnije biskup Marčelić ponovno je u Veloj Luci, početkom lipnja 1923., kada je podijelio 428 potvrde i 118 prvih svetih pričesti.

U lipnju 1924. nabavila je crkva kip Srca Isusova. Tom je prilikom organizirana velika procesija u kojoj je sudjelovao i biskup Marčelić. Nakon procesije kip je izložen na sredini crkve i tako je ostalo osam dana, a kasnije je postavljen na istočnom zidu crkve na srednjoj lađi. Kip je djelo Giuseppea Rineggaldeira-Ortisci (S Urilco) Gardena.⁴¹

Godine 1925. dva dana nakon Uskrsa (14. travnja), Velu Luku posjetio je pomoćni biskup dubrovački Vlaho Barbić. Tom je prilikom obavio obred krizme i podijelio prvu svetu pričest, uglavnom onim župljanima koji su namjeravali otputovati u Brazil.

Biskup Marčelić posjetio je Velu Luku posljednju put, pred smrt, početkom lipnja 1927. Dočekan je blizu puta koji vodi u groblje a dočeku su prisustvovali mjesni svećenici i uprava općine, predstavnici bratovština, školske djece, općinska glazba i mnogo mještana.⁴²

³⁹ *Isto*. Vela Luka tada je imala oko 4 500 stanovnika. Don Ljubo je u *Kronici* vodio statističke tabele s rezultatima podijeljenih pričesti.

⁴⁰ *Isto*.

⁴¹ *Isto*, razdoblje za 1924. godinu.

⁴² *Isto*, razdoblje za 1927. godinu.

Tom su prilikom neki članovi mjesnoga Jugoslavenskog sokola, na čelu s učiteljem Ivi-com Padovanom, izveli provokaciju. Nisu htjeli dati počast biskupu, već su prislonjeni na jedan zid u starome otrcanom odijelu provocirali prisutne. Za biskupova boravka skupine jugonacionalista napadali su biskupa i davali mu svoje neosnovane zamjerke.

Godine 1928. (31. kolovoza) umro je biskup Josip Marčelić. Novi biskup dr. Josip Carević imenovan je 16. travnja 1929. Do tada Carević je bio kanonik u Splitu.⁴³ Biskup Carević bio je u pastoralnom posjetu Veloj Luci u studenom 1929. godine. Velolučani su ga svečano dočekali. Na obali pred parobrodom pozdravio ga je načelnik Filip Gugić i župnik don Ljubo Bačić. Dočeku je prisustvovao velik broj Velolučana s glazbom na čelu. Njegov dolazak označila su mjesna zvona, pucanje iz prangija i glazba mimohodom po mjestu.⁴⁴

Biskup Carević ponovno je došao u Velu Luku u lipnju 1931. godine. I ovog je puta svečano dočekan. Posjetio je osnovnu i građansku školu i okolne crkvice, između ostalih posjetio je i crkvicu sv. Ivana u Gradini i crkvu Gospe od Karmela u Poplatu. Podijelio je krizmu velikom broju djece (oko 373).

U studenome 1931. godine u Velu Luku stigao je zagrebački nadbiskup Antun Bauer u pratnji tajnika dr. Slamića. Nadbiskupa je na obali dočekalo oko 3000 oduševljenih Velolučana. Obasipali su ga cvijećem. U Veloj Luci nije se zadržao, proslijedio je odmah za Blato u posjet Zavodu časnih sestara ranjenog Isusa.

e) *Pokušaji uspostave zajednice pravoslavnih vjernika*

Prema popisu pučanstva 1910. godine u Veloj Luci su živjela 4334 žitelja. Od toga je bilo 4320 rimokatolika, 6 pravoslavnih i 8 vjernika drugih vjera. Prvi službeni popis stanovnika Vele Luke u novoj državi obavljen je 1931. godine.⁴⁵ Prema tom popisu u Veloj Luci živjelo je 4038 stanovnika. Od toga su bila 4023 rimokatolika, 11 je bilo pravoslavnih a 4 su bili pripadnici ostalih kršćanskih vjera.⁴⁶ Ovaj mali broj pravoslavnih u Veloj Luci nije zadovoljavao tadašnje režimlje, uglavnom pristaše Narodne radikalne stranke. Samostalne demokratske stranke, članove Jugoslavenskog sokola i orjunaše. Željeli su da pravoslavnih bude više i da Velolučani prijeđu na pravoslavnu vjeru. Onaj mali broj pravoslavnih pripadao je žandarima, finansijskim službenicima i njihovim obiteljima.

Velolučke režimlje stalno su rovarili protiv pape i katoličkog svećenstva. Optuživali su ih da su pristaše Italije i Austrije i da su protivnici državnog i narodnog jedinstva. Korifej

⁴³ Isto.

U *Kronici* se navodi da je u kombinaciji za biskupa bio i otac Petar Vlašić. U Veloj Luci govorilo se da je jedan od kandidata za biskupa bio i don Ljubo Bačić.

⁴⁴ Zvona su se kupila doprinosom Velolučana. Velik udio u tome dali su naši iseljenici iz SAD-a. Zvona je izradio obrtnik Cukrov iz Splita. Kupljena su 4 zvona. Četvrto, najmanje zvono darovao je don Ljubo Bačić.

⁴⁵ Popis stanovnika u Kraljevini SHS proveden je 1921. godine. Tada nije proveden popis na otoku Korčuli, jer je bila pod okupacijom. Zato su se do prvih sljedećih izbora 1931. rezultati uzimali prema popisu iz 1910. godine.

⁴⁶ Prema podacima iz *Kronike* u Veloj Luci je 1931. godine bilo 4 438 stanovnika a 1177 odsutnih. Do 31. listopada 1938. broj se stanovnika povećao za 346 pa se računalo da te godine Vela Luka ima 4 784 stanovnika.

te politike bio je Petar Farčić, koji je javno isticao da nije katolik.⁴⁷ Prema zapisima don Ljube Bačića samo je jedan mještatin prihvatio pravoslavlje. Bio je to mjesni učitelj tje-lovježbe Ivica Padovan.

U ljeto 1925. Velom Lukom pronio se glas da će neki mještani prihvatiti pravoslavnu vje-ru. U svezi s tim don Ljubo Bačić u *Kronici* piše: »Uzroci tome – a ovo je privatno župni-kovo mnijenje – jesu političke prilike. Svakako iz uvjerenja to ne bi učinio ni jedan, a go-vori se baš o onima koji nigda ne dolaze u crkvu, osim ako moraju i koji nikad ne pristu-paju na sakramente. Osim političkih motiva teren su mogli pripremit »neobično omalova-žavanje svećenika, pape, crkvenih svetinja sa strane nekih mjesnih boljara –inteligenta.«⁴⁸ U akciju širenja pravoslavlja uključili su se i neki studenti među kojima se isticao Ljubo Vučetić Menegin.

Ne naišavši na odaziv velolučkih težaka, akcija je ubrzo prestala. Prestala je upravo zato jer oni koji su je pokušali provesti nisu imali podrške u narodu. Oni su u ove pitome kra-jeve htjeli uvesti nešto čega nikad nije bilo i što u narodu nije imalo podrške i što nije od-govaralo ovdašnjem mentalitetu. Za neuspjeh velikosrpskih režimija priznanje svakako pripada duhovnom vođi velolučkog puka don Ljubi Bačiću, a i u to vrijeme već snažno izraslomu hrvatskom narodnom pokretu koji se u narodu širi i koji je listom pristao uz Stjepana Radića i njegovu Hrvatsku republikansku seljačku stranku. Čitava ova epizoda iz velolučke prošlosti nije bila baš tako bezazleno zamišljena; radilo se ujedno o denaci-onalizaciji ovoga hrvatskog kraja. U svezi s tim Velu Luku je posjetio neki prota Mitrović koji se družio s poznatim Velolučanima (obrtnicima i posjednicima, Gjovaninom Jokovi-ćem, Milom Jokovićem, Matom Jurkovićem i drugima), svi odreda pristaše Narodne ra-dikalne stranke i Samostalne demokratske stranke.

f) *Kupnja zvona*

Don Ljubo Bačić ima velike zasluge što je Vela Luka dobila zvona na crkvenom zvoniku, bez kojih je ostala u ratu jer ih je rekvirirala austrijska vlast za vojne potrebe. Teške mate-rijalne prilike onemogućile su Crkvu i don Ljubu da prije poduzme ozbiljnije akcije za kupnju zvona. Njegovi protivnici koristili su tu nedaću i pokušali ga javno osramotiti zato što ne kupuje zvona a navodno novaca ima. Posebno su žestoki napadi na don Ljubu bili 1923. godine, kad općinsko upraviteljstvo traži da se crkveno zlato proda i kupe zvona.⁴⁹ Općinska uprava 4. listopada 1923. u dopisu Upravi crkvinarstva Župne crkve sv. Josi-pa, podnosi zahtjev u kojem traži sudjelovanje Crkve u financiranju općinske glazbe, gra-đanske škole i djevojačke škole i preuređenje groblja. U njemu se nalazi i ovaj tekst:

⁴⁷ Don Ljubo Bačić je u više navrata u svom *Dnevniku* zabilježio istupe Petra Farčića u svezi s izjavama da nije katolik. Kad su mu jednom čestitali Božić, izjavio je da to »nije njegov Božić, da je njegov Božić 7. sije-čnja«. Na svojoj je kući redovito na taj dan isticao srpsku zastavu. Ujedno je govorio da svi Velolučani mora-ju prihvatiti taj datum za svoj Božić, dakle da moraju prijeći na pravoslavlje. Petar Farčić pokopan je na mje-sonom groblju a tekst na njegovoj nadgrobnoj ploči napisan je ćirilicom.

⁴⁸ A AB, zapisi Dnevnika don Ljube Bačića.

⁴⁹ Arhiv župe Vela Luka, fascikl iz 1923. godine

»Namjerava li Ta uprava jednom udovoljiti potrebi mjesta i opravdanim željama pučanstva te nabaviti potrebna zvona u zvoniku a ono sv. Roka povratiti u groblje?«

Prikupljanje sredstava za kupnju zvona počelo je 1926. godine. Prikupljali su se dobrovoljni prilozi u vinu, ulju i novcu. Pomoć je 1926. godine dalo 426 obitelji, a 363 obitelji nisu dale nikakvu pomoć, uglavnom zbog siromaštva. Prikupilo se 38,97 hl vina i 1287 dinara od prikupljenog ulja. Prikupljanje je nastavljeno i u 1927. godini. Pomoć su dali i naši iseljenici. Kupljena su tri zvona, a jedno je darovao don Ljubo. Ukupna cijena zvona iznosila je 49 859 dinara. Zvona su blagoslovljena 16. rujna 1928. uz velike svečanosti i slavlje. Svečanost je počela dan uoči blagoslova zvona mimohodom Narodne glazbe Vela Luka pred večer, a sutradan rano ujutro mimohodom Sokolske glazbe. Blagoslovu je prisustvovao velik broj svećenika s otoka.⁵⁰ Uz glazbe proslavu su uveličala razna mjesna društva, predstavnici vlasti, škole i narod, »(...) koji je bio prekrpio cijeli prostor plokate pred crkvom«.⁵¹

Zvona je blagoslovio don Ljubo Bačić, jer je biskup Marčelić umro uoči proslave pa ga zbog sprovoda nije mogao zamijeniti pomoćni biskup Vlaho Barbić. Istog dana kad su se postavila zvona otvoren je i Zavod časnih sestara dominikanki, za čije se otvaranje don Ljubo posebno zauzimao, vjerujući da će uz pomoć časnih sestara ojačati djelatnost na kršćanskom odgoju djece i mladeži. Svestranu pomoć don Ljubo je pružao organiziranju i djelovanju organizacije Kćeri Marijine, što potvrđuju izjave članica te organizacije Željke Hlevnjak rođene Maričić i časne sestre Alane Maričić.

g) Sudjelovanje u kulturno-umjetničkom radu

Do 1923. godine don Ljubo Bačić isticao se u radu Pjevačkog i tamburaškog društva »Hum« u Veloj Luci. Bio je predsjednik inicijativnog odbora prilikom njegova osnivanja 1909. godine i njegov prvi predsjednik. Jedno je vrijeme bio i zborovođa. Za rata i talijanske okupacije »Hum« nije djelovao. Obnovljen je 1921. Za njegova predsjednika tada je izabran don Ljubo Bačić. Na toj dužnosti ostao je do 1923. godine, kada zbog sporova unutar uprave daje ostavku. Nesporazumi su nastali zbog visine naknade koju je Crkva trebala isplaćivati pjevačima za sudjelovanje u crkvenim svečanostima. Neki su istaknuti pjevači tražili više od onog što je Crkva nudila, a osim toga tražili su jelo i piće. Takav njihov odnos don Ljubo nije prihvatio, a smatrao je da je on uperen protiv njega, za što, po njegovu mišljenju, nije bilo razloga.

S »Humom« i njegovom upravom don Ljubo je imao problema i kasnije, posebno 1927. godine. Do sporazuma nije došlo pa su na crkvenim svečanostima pjevali samo oni članovi koji su htjeli. I ovaj put su u pitanju bile novčane naknade, ali se sada u sporu javlja i politika. U upravu »Huma« ulaze predstavnici političkih stranaka, pa se osjeća trvenje, a don Ljubo je u to vrijeme pripadao Hrvatskoj pučkoj stranci, na čijoj se listi kandidirao na izborima 1927. godine.

⁵⁰ Među njima bio je pleban Blata don Petar Franulović, o. Markulin Padovan, dominikanac, don Marko Tabain, župnik u Smokvici, don Antun Bačić, upravitelj župe u Vignju, velečasni don Jerko Andreis, umirovljeni svećenik u Veloj Luci, don Jozo Geričić, kateheta u Veloj Luci, i drugi.

⁵¹ *Kronika*, razdoblje za 1928. godinu.

Don Ljubo je imao ozbiljnih primjedaba na ponašanje nekih pjevača za vrijeme mise za koje kaže da se »(...) nedolično vladaju u crkvi«, a neki članovi uprave i vođe »(...) izražuju se nedolično i o vjeri i o crkvi i župniku«. ⁵² Zbog toga je don Ljubo predložio crkovenarima da se suradnja s »Humom« prekine. S tim prijedlogom nije se složio crkovenar Kuzma Padovan Kolega pa do prekida nije došlo a »Humu« se nije isplatila naknada za sudjelovanje u crkvenim svečanostima prema ugovoru, već samo za onoliko nastupa koliko su puta pjevali.

h) Misa na staroslavenskom jeziku

Na inicijativu uprave »Huma« don Ljubo Bačić je u Veloj Luci prvi održao misu na staroslavenskom jeziku. Bilo je to na blagdan sv. Ćirila i Metoda 5. srpnja 1925. Uprava »Huma« traži da se misa na staroslavenskom jeziku održi sljedeće godine i na sv. Josipa, zaštitnika Vele Luke, što je don Ljubi donijelo teškoće. Naime, na taj dan, po običaju, svečanu misu u Veloj Luci služio je pleban Blata, don Petar Franulović, a on nije znao služiti misu na staroslavenskom jeziku. Zato se don Ljubo opirao jer je smatrao da će se time »(...) ukinuti lijepi običaj izmjeničnim pohađanjem na sv. Josipa i sv. Vicencu«. ⁵³ Naime, po običaju, na blagdan sv. Vencence 28. travnja u Blatu misno slavlje vodio je župnik Vele Luke, a na blagdan sv. Josipa u Veloj Luci pleban Blata. Don Ljubi je očito bilo stalo do dobrosusjedskih odnosa s blatskim crkovenarstvom pa nije htio popustiti. Početkom kolovoza 1927. godine prispjeli su u župni ured glagoljski misali transkribirani latinicom. U rujnu iste godine stigla je i kolorednica o glagoljanju u crkvi. Ordinarijat u Dubrovniku nije odgovorio na zahtjev općine da se dopusti održavanje misa glagoljanjem. U svezi s tim don Ljubo je u *Kronici* zapisao: »Međutim, župnik radi pravoslavnog prozelitizma u mjestu glagolja i unaprijed u glavniije svetkovine.« ⁵⁴ Upute don Ljubi u svezi s glagoljanjem u crkvi slao je o. Petar Vlašić. Glagoljanje u crkvi, kod onih koji su to posebno tražili, bilo je politički obojeno. Htjelo se crkveni obred nekako približiti pravoslavnom obredu, što je isticano kao način nekakvog emancipiranja od pape i Rima. Međutim, oni koji su to tražili nisu znali da se u Hrvata glagoljalo u crkvi od vremena narodnih vladara pa do najnovijeg doba. Hrvati su jedini narod zapadne kršćanske ekumene s tisućljetnom liturgijskom tradicijom na narodnom jeziku.

5. Zaključak

Don Ljubo Bačić istaknuto je ime velolučke prošlosti prve polovice XX. stoljeća. Djelovao je u burnom vremenu. Govoriti o njemu s obzirom na položaj koji je obnašao, zapravo znači govoriti o prošlosti Vele Luke od kraja XIX. do tridesetih godina XX. stoljeća. U

⁵² *Isto.*

⁵³ Misa na staroslavenskom jeziku održana je u povodu 1000-godišnjice proslave hrvatskog kraljevstva. U organizaciji proslave veliku ulogu imao je don Ljubo Bačić i Crkva u cjelini. U župnoj crkvi održana je tim povodom pjevana misa na staroslavenskom jeziku. Poslije mise pjevana je državna himna i pjesma »Oj sinci Zvonimira«. Navečer je održan koncert mjesne glazbe i »Huma«.

⁵⁴ Arhiv župe Vela Luka, fascikl za razdoblje 1925.

njegovo doba prelamali su se politički sustavi i mijenjale gospodarske prilike. Vela Luka proživljavala je vrlo teško razdoblje svoje povijesti. U tom vremenu don Ljubo, kao dušobrižnik, ulijevao je napaćenom narodu nadu u opstanak, brinuo se o njegovoj moralnoj čistoći i kršćanskom odgoju. Iako nije imao ambicija da se bavi politikom, s obzirom na društveni položaj koji je imao, politika se neizbježno bavila njime. To mu je u životu donosilo mnoge probleme i nedaće s kojima se postojano i hrabro borio. Suprotstavljao se svima koji su htjeli bilo čime omalovažiti i napadati katoličku vjeru. Možda ponešto krut u svojim stavovima, pokatkad je dolazio u nepotreban sukob s onim shvaćanjima koja nisu bila suprotna kršćanskom moralu ali su bila plod novog vremena i on ih nije prihvatao. Sukob koji je imao s mjesnim općinskim upraviteljem Farčićem pokazuje da je bio osjetljiv na svaki vid samovolje i terora koji je dolazio od postojeće vlasti i da joj se svojski suprotstavljao. Budući da su ti napadi dolazili od onih koji su bili protiv hrvatske slobode i samobitnosti, učinili su ga i braniteljem hrvatskoga nacionalnog identiteta u vremenu kad se velikosrpskom režimu u Veloj Luci nije nitko otvoreno suprotstavljao. Jugounitaristi su u njemu ubrzo prepoznali svog protivnika. Zato su ga napadali kao separatistu i srbofoba, iako za takvo nešto nisu imali nikakvih dokaza.

Zaključujući ovaj prikaz ističem da je ovo samo dio onoga što je otkriveno o don Ljubi Bačiću. Ostalo je još mnogo toga što bi trebalo rasvijetliti, posebno razdoblje njegova školovanja. Bilo je to razdoblje kraja XIX. i početka XX. stoljeća, kada se u nas unutar Katoličke Crkve javlja Hrvatski katolički pokret. Dobro bi bilo saznati njegov odnos i ulogu u njegovu razvoju.

Summary

DON LJUBO BAČIĆ, THE PARISH PRIEST OF VELA LUKA (1884-1932)

Don Ljubo Bačić was the parish priest of Vela Luka in the period between 1919 and 1932. With his work he influenced life in Vela Luka as no other priest after him. He served in Vela Luka when the population of this town was in very harsh social position – poverty that troubled many families. As much as he could, he helped his parishioners in order to improve their position. He was a witness of the great exodus of people of Vela Luka between 1925 and 1926, when one forth of the population migrated. Moreover, he confronted the terror of the community governor who was trying to impose Orthodoxy in Vela Luka. Because of this, Bačić was blamed and exposed as separatist. However, he maintained his work as a priest and took care of spiritual life of his parishioners. All this gave him popularity in the Church circles, and at the end, he became a canon in bishopric of Dubrovnik and a secretary of papal adviser.

Zemun 22/26
Frugj. mesec. II

Dragi Don Ljubo!

Molio bih, te, da me izvjestiš, jer po novim
našim bezgradskim vestima se govori - da li je i u
Velolučki potkret za pravoslavlje, i koliko ih je
prešlo. To čeli smeti preuru. Društvo: gledajte surbr:
jati tu pojavu svim mogućim načinom.

Također te molim, da se utvrdi sa brata
mi stotinu molera on Trnolidski Sred u Dubrov-
nik, da ga presleduju i odnjere mu potporu. Jer
sam o tom govorio ovde u blin. Socij. Politike.

Kako isto citati u „War. Socijati“ bio sam
na stovljeniji kod Kralja: tom sam prigodom
izložio Kralju žalosno ekonomsko stanje Velu-
lučke i interesove Društva sa akcijom, da joj se
pomogne, što je on: obćias. Otko ti se čini
zgodno, možao li to kojim prigodom objaviti u
rodnu, kao neka vide kako se mi svećenici saje-
ćamo sa njim i gledamo u svaki način
u koliko možemo priteći im u pomoć.

Ludim podam telu i tuojim
Otko
O. Petar Vlasinić